

EL PERIODISME I L'ASSAIG DE GAZIEL

Crítica literària i reflexió catalana

La recuperació de l'obra d'Agustí Calvet ens ofereix ara la seva aproximació als autors europeus i el seu punt de vista sobre el catalanisme

ADOLFO SOTELO VÁZQUEZ

Fa seixanta anys –el 12 d'abril del 1964– moria Agustí Calvet, *Gaziel* (1887), una de les grans figures del periodisme català del segle XX, juntament amb Eugeni Xammar (1888), Josep M. de Sagarra (1894) i Josep Pla (1897). El món editorial, que des de principis del segle XXI ha posat en circulació diverses obres de Gaziel i ha facilitat el coneixement de la seva personalitat a la senda del magistral llibre de Manuel Llanas *Gaziel: Vida, periodisme i literatura* (1998), aconseguint també l'accés a la seva correspondència amb Josep M. Cruzet (2013), Miquel

(la narrativa i la poesia), influït pel mestre Esteve Moreu (que també va gravitar en els aprenentatges de Sagarra) i va obtenir l'any 1909 el grau de Llicenciat en Filosofia a la Universitat de Barcelona i el títol de doctor el juny del 1911 a Madrid. Viatger per París el 1914 (era el seu tercer viatge a la capital francesa), l'atrapa el primer d'agost el decret de mobilització general i immediatament l'inici de la Gran Guerra.

Es començava a llaurar el seu futur en el periodisme gràcies a les seves observacions sobre la guerra i al bon criteri del llavors director de *La Vanguardia*, Miquel dels Sants Oliver, que el va

als anys vint) publica nou llibres, entre els quals destaquen les memòries *Tots el camins duen a Roma. Història d'un destí 1893-1914* (1958), per cert, dedicades a l'alta memòria dels seus mestres i guies, que són, entre d'altres i inevitables: Joan Maragall, Giner de los Ríos, Prat de la Riba i Sants Oliver. Així com és imprescindible la seva *Trilogia Ibèrica*, literatura de viatges i somnis, que la Biblioteca Selecta va crear entre el 1959 i el 1961.

En els seus límits, *Pláticas literarias* és un bon mirall de la crítica literària de Gaziel, que ens acosta a figures fonamentals de les literatures europees, amb una inclinació manifesta per les lletres franceses: Stendhal, Flaubert (la poètica del qual no comparteix), Anatole France i els seus preferits, Proust i Valéry. L'afany podria haver-se consolidat amb més densitat, però diverses raons l'acosten més a una improvisació que a una espessa mostra d'aquella tasca crítica que Gaziel va exercir fonamentalment a *La Vanguardia* durant els anys vint. D'altra banda, la introducció, "El crític com a humanista" conté afirmacions mancadades de context i de significat: "Gaziel és, no vull ocultar-ho, un crític elitista" o "Que sigui un crític elitista no vol dir que sigui

tarien més bé acompanyant els molts i excel·lents que Gaziel va dedicar a la vida barcelonina. El segon incumbeix a les absències (per exemple, Àngel Ganivet, o Sagarra, l'art del qual no satisfia Gaziel), i suposa silenciar la polèmica sobre la novel·la catalana en què va intervenir Gaziel juntament amb el mateix Sagarra i Estelrich, i l'emblemàtica conferència de Carles Riba a l'Ateneu el 5 de juny del 1925.

Quina mena de gent som és un llibre clau –com assenyala Màrius Carol– "per entendre la visió de Gaziel sobre el temps que va viure i, ahora, una manera d'explicar el seu catalanisme". Una visió que com el mateix periodista havia escrit a *La Vanguardia* (7/IX/1934), "pot ser fal·lible, però insubornable". El llibre recull els textos escrits inicialment (després revisats) el 1938, "Introducció a una nova Història de Catalunya"; finals del 46, "Pobles remolcadors i pobles remolcats"; la primavera del 47, "El secret d'una migració misteriosa"; i "El desconhort", que "el vaig escriure durant la Setmana Santa del 1944", autèntica alma mater del volum.

El primer assaig aborda des de la lectura, a l'exili de París, de la *Història de Catalunya* de Ferran Soldevila i amb

unes observacions pertinents sobre la "història viva", la necessitat de rectificar la historiografia catalana d'arrels romàntiques per una "que es deixés per sempre més de contar el que hauria hagut de ser i no fou, per dir-nos el que ha estat i el que és, per veure si així podíem arribar, per fi, a veu clarament el que pot ser". Una història que orientés els horitzons del futur de Catalunya.

El segon assaig neix des d'una interpretació del *Quixot* per desembocar en la realitat ibèrica: Castella és el paradigma del poble remolcador, mentre que Catalunya és un model gairebé perfecte de poble remolcat, fent servir per a l'oposició punxants reflexions contemporànies. El tercer assaig prova de desxifrar el fons ideològic de la pintura de Joaquim Sunyer, que "és substancial de Catalunya", en oposició a la pintura espanyola del XVI i XVII i la contemporània de Zuluaga o Sorolla. A "El desconhort" presenta la síntesi del seu pensament. Plantejar el problema de Catalunya en el pla exclusiu del nacionalisme és un error que té proves històriques: "Es miri como es miri, el cas de Catalunya en termes de nacionalisme és un cas perdut". Per això, l'esperança consisteix en la integració dels pobles ibèrics en una entitat

supranacional, que deixés enrere "aquests rellotges feixucs i tronats, avui sensiblement ridículs, que cada nacionalisme porta a la butxaca, amb la còmica pretensió que el seu és el millor del món".

El març del 1962 ofereix a Miquel Forteza –amb qui havia traduït el 1946 *Le cimetière marin* del seu molt admirat Paul Valéry– una confessió que despulla la seva personalitat. Li diu que espera un agraïment futur pels seus esforços i reflexions. És l'únic que espera, i encara que no es produeixi, ningú no li podrà negar "la satisfacció d'oïre la pròpia consciència". Com que ningú no li podrà retreure en aquestes matèries essencials haver practicat una "sinceritat cautelosa o a medias, sólo productora de equívocos" segons escrivia el 1963 en el pròleg per a la traducció castellana de *Castella endins*. L'univers de Gaziel és la intel·ligència. /

Gaziel (esquerra) i el seu fill fan una sortida amb els germans Albert, maig del 1927

ARXIU FAMILIA ALBERT I RULDÚA

Gaziel, Pláticas literarias
Ed. de Francisco Fuster
Fundación Banco Santander
229 pàgines
9,50 euros

Gaziel
Quina mena de gent som / Cómo somos los catalanes
Pròleg de Màrius Carol
Dièresis
174 pàgines
18,05 euros

/ La Guerra Civil va acabar amb la primera etapa de la seva vida, que va tenir un segon tram amarg i un tercer literari

Forteza (2014) o Josep Pla (2018), ens ofereix en el present aniversari la publicació elegant (sempre ho són les de la Fundació Banco Santander) d'una antologia de l'esplèndida crítica literària de Gaziel a *La Vanguardia* i a *El Sol* durant els anys vint i una cuidada reedició d'una obra essencial del seu pensament històric, cultural i polític: *Quina mena de gent som. Quatre assaigs sobre Catalunya i els catalans, 1938-1947* (1970), amb una paral·lela i oportuna traducció castellana.

Agustí Calvet va coquetejar en la seva primera joventut amb la literatura

/ Ens acosta a Stendhal, Flaubert (la poètica del qual no comparteix), Anatole France i els seus preferits, Proust i Valéry

requerir com a cronista, observador i esplèndid escriptor per al diari, del qual seria successivament redactor en cap (1918), codirector (1920) i director únic (1933).

La Guerra Civil va acabar amb la primera etapa de la seva vida, que va tenir un segon tram amarg, del qual dona compte en un dietari excepcional, *Meditacions en el desert* (1946-1953), i una tercera fase en què reprèn el pols de la seva escriptura –ara, sempre en català– i gràcies a l'editor Josep M. Cruzet (aconsellat per Josep Pla, que havia tingut dures polèmiques amb Gaziel

/ La solució del tema català consistiria en la integració dels pobles ibèrics en una entitat supranacional

ortodox", que indiquen un escàs coneixement de la crítica catalana i espanyola de la dècada dels vint. El llibre es completa amb un molt interessant feix de converses artístiques procedents d'*El Sol*: Murillo, Goya, Gaudí i Picasso.

Apuntaré dos arguments que obliguen als anteriors judicis. El primer té a veure amb la forma de selecció. L'antòleg, segurament per raons d'espai, ha exclòs articles que completarien el que s'ha seleccionat: passa amb Azorín, Carner o Marcel Proust, mentre que inclou articles, com "Shakespeare en Barcelona. El genio que pasa", que es-